

XÂY DỰNG ĐỜI SỐNG VĂN HÓA PHONG PHÚ, LÀNH MẠNH - NGUỒN LỰC MỀM THỨC ĐẨY ĐỔI MỚI SÁNG TẠO Ở CÁC NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI TRONG KỶ NGUYÊN SỐ

ThS LÊ VĂN NAM

Học viện Kỹ thuật quân sự

Ngày nhận bài: 14/1/2026; Ngày phản biện: 14/1/2026; Ngày duyệt đăng: 10/2/2026.

● **Tóm tắt:** Kỷ nguyên số đặt ra yêu cầu xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại, đổi mới sáng tạo là đòi hỏi tất yếu đối với công tác giáo dục - đào tạo nói chung và trong các nhà trường quân đội nói riêng. Bên cạnh các nguồn lực vật chất và thể chế, nguồn lực mềm, đặc biệt là đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh ngày càng giữ vai trò quan trọng trong việc định hướng giá trị, hình thành tư duy sáng tạo và nâng cao năng lực thích ứng của các chủ thể trong nhà trường quân đội. Bài viết phân tích vai trò và ý nghĩa của việc xây dựng đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh như một nguồn lực mềm thúc đẩy đổi mới sáng tạo; đồng thời, gợi mở một số định hướng nhằm phát huy hiệu quả nguồn lực này, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục - đào tạo trong các nhà trường quân đội thời gian tới.

● **Từ khóa:** Đời sống văn hóa; Nguồn lực mềm; Đổi mới sáng tạo; Nhà trường quân đội; Kỷ nguyên số.

Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư gắn liền với sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ số, trí tuệ nhân tạo và dữ liệu lớn đang tạo ra những biến đổi sâu sắc trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có giáo dục - đào tạo. Quá trình chuyển đổi số đã làm thay đổi phương thức tiếp cận tri thức, tổ chức dạy và học, đặt ra yêu cầu đổi mới căn bản tư duy giáo dục theo hướng phát huy tính chủ động, sáng tạo

và năng lực thích ứng của người học. Trong bối cảnh đó, đổi mới sáng tạo trở thành yêu cầu nội sinh đối với sự phát triển của các cơ sở giáo dục đại học nói chung và các nhà trường quân đội nói riêng - thiết chế giáo dục có tính đặc thù cao về mục tiêu, nội dung và phương thức đào tạo. Thực hiện chủ trương chiến lược của Đảng về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, những năm qua, công tác giáo dục - đào tạo trong các

nhà trường quân đội luôn được Quân ủy Trung ương, Bộ Quốc phòng và cấp ủy, chỉ huy các cấp quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức thực hiện nghiêm túc, đạt nhiều kết quả quan trọng. Tuy nhiên, bối cảnh mới đòi hỏi các nhà trường quân đội không chỉ tập trung vào các yếu tố “cứng” như cơ sở vật chất, trang thiết bị, công nghệ hay mô hình tổ chức, mà cần quan tâm đến các yếu tố “mềm”, đặc biệt là đời sống văn hóa. Điều này không chỉ góp phần nhận diện đầy đủ đời sống văn hóa như một nguồn lực mềm nội sinh, mà còn giúp luận giải cơ chế thúc đẩy đổi mới sáng tạo, nâng cao chất lượng giáo dục - đào tạo của các nhà trường quân đội trong bối cảnh kỷ nguyên số hiện nay.

1. Đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh ở các nhà trường quân đội - nguồn lực mềm đặc thù, mang tính nội sinh và có ý nghĩa quyết định tới chất lượng môi trường đổi mới sáng tạo

Trước yêu cầu xây dựng quân đội cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại, đặt ra nhiệm vụ ngày càng cao đối với công tác giáo dục - đào tạo, đòi hỏi các nhà trường quân đội phải thực hiện tốt chức năng, nhiệm vụ: “Đào tạo cán bộ, sĩ quan, nhân viên chuyên môn kỹ thuật, nghiệp vụ có bản lĩnh chính trị vững vàng, tuyệt đối trung thành với Đảng, Tổ quốc và nhân dân; gắn bó với sự nghiệp xây dựng quân đội, có ý thức tổ chức kỷ luật, tinh thần chủ động, sẵn sàng nhận và hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao; có tư duy sáng tạo, trình độ, năng lực hoạt động theo yêu cầu cương vị công tác và kỹ năng quân sự, chuyên môn kỹ thuật, nghiệp vụ bảo đảm cho công tác lãnh đạo, chỉ huy, quản lý; thực hiện nhiệm vụ sẵn sàng chiến đấu, chiến đấu và các nhiệm vụ khác của quân đội; có sức khỏe tốt” (Phạm Tiến Dũng, 2022, 13). Dưới góc nhìn văn hóa học, đời sống văn hóa có thể được hiểu là tổng thể

các giá trị, chuẩn mực, thiết chế và thực hành văn hóa được hình thành, duy trì và tái tạo trong những điều kiện lịch sử - xã hội cụ thể. Vận dụng lý thuyết thực hành của Pierre Bourdieu, các yếu tố này khi được nội tâm hóa dưới dạng *habitus* (hệ thống các khuynh hướng văn hóa - xã hội bền vững) sẽ tác động trực tiếp đến nhận thức, hành vi và phương thức tồn tại của các chủ thể xã hội (Bourdieu, 1984). Trong các nhà trường quân đội, đời sống văn hóa không tồn tại biệt lập, mà là một chỉnh thể hữu cơ gắn bó chặt chẽ với quá trình giáo dục đào tạo, huấn luyện, rèn luyện và xây dựng người quân nhân cách mạng.

Xét về cấu trúc, đời sống văn hóa trong nhà trường quân đội là sự tổng hòa của các hệ giá trị, chuẩn mực, thiết chế và thực hành văn hóa mang tính đặc thù. Cách tiếp cận này kế thừa và phát triển những nghiên cứu trước đó về cấu trúc đời sống văn hóa, tiêu biểu là quan điểm của Hoàng Vinh cho rằng: Muốn cho các sản phẩm văn hóa nảy sinh và được vận hành trong đời sống xã hội thì phải có ba yếu tố: Sản phẩm văn hóa, thể chế văn hóa, các dạng hoạt động văn hóa và những con người văn hóa. Ba yếu tố đó tạo thành cấu trúc của đời sống văn hóa (Hoàng Vinh, 1999, 266). Trong cấu trúc đời sống văn hóa ở các nhà trường quân đội, hệ giá trị và chuẩn mực văn hóa quân sự được hình thành trên nền tảng chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam và truyền thống vẻ vang của quân đội nhân dân Việt Nam, giữ vai trò định hướng nhận thức, điều chỉnh thái độ và hành vi của các chủ thể trong nhà trường. Các thiết chế văn hóa như tổ chức đảng, hệ thống chỉ huy - quản lý, hội đồng quân nhân và các tổ chức quần chúng, cùng với những hình thức sinh hoạt chính trị, giáo dục truyền thống, nghi lễ quân đội và hoạt động văn hóa - văn nghệ...

tạo cơ sở để các giá trị ấy được hiện thực hóa trong đời sống hằng ngày. Thông qua các thực hành văn hóa thường xuyên trong học tập, huấn luyện, rèn luyện, sinh hoạt tập thể và quan hệ đồng chí - đồng đội... đời sống văn hóa quân sự từng bước thấm sâu vào đời sống tinh thần, trở thành bộ phận cấu thành nhân cách của học viên, cán bộ và giảng viên trong nhà trường.

Ở bình diện rộng hơn, đời sống văn hóa trong nhà trường quân đội có thể được xem là một không gian văn hóa - xã hội đặc thù, nơi diễn ra sự tương tác thường xuyên giữa các chủ thể đào tạo; giữa truyền thống và hiện đại; giữa yêu cầu kỷ luật nghiêm minh với nhu cầu phát triển toàn diện con người. Không gian này vừa phản ánh trình độ tổ chức đời sống tinh thần của nhà trường, vừa giữ vai trò kiến tạo môi trường giáo dục quân sự đặc thù, góp phần hình thành thế giới quan, nhân sinh quan, bản lĩnh chính trị và năng lực hành động của người sĩ quan tương lai.

Đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh ở các nhà trường quân đội có thể được xem như một dạng nguồn lực mềm đặc thù, mang tính nội sinh và có ý nghĩa quyết định đến chất lượng môi trường đời sống sáng tạo. Trong khoa học xã hội hiện đại, khái niệm nguồn lực mềm (*soft resources*) thường được dùng để chỉ những yếu tố phi vật chất, có khả năng tạo ra sức mạnh và hiệu quả phát triển lâu dài thông qua tác động đến nhận thức, giá trị và hành vi của con người. Dưới góc nhìn văn hóa học, theo Bourdieu nguồn lực mềm gắn chặt với khái niệm vốn văn hóa (*cultural capital*), bao gồm hệ giá trị, tri thức, chuẩn mực và các hình thức thực hành văn hóa được tích lũy, chuyển giao và tái tạo trong đời sống xã hội (Pierre Bourdieu, 1984).

Biểu hiện trước hết của nguồn lực mềm

từ đời sống văn hóa là năng lực định hướng giá trị. Thông qua hệ giá trị và chuẩn mực văn hóa quân sự được tổ chức và vận hành một cách nhất quán, đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh góp phần định hướng tư duy, thái độ và động cơ hành động của các chủ thể trong nhà trường. Chính sự định hướng giá trị này tạo nên nền tảng tinh thần cho tư duy đổi mới sáng tạo, bảo đảm quá trình đổi mới không đi chệch khỏi mục tiêu, lý tưởng và bản chất cách mạng của Quân đội nhân dân Việt Nam. Bên cạnh đó, đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh còn thể hiện ở khả năng lan tỏa và tự tái tạo mạnh mẽ. Khác với các nguồn lực vật chất có giới hạn, nguồn lực mềm từ đời sống văn hóa được tích lũy và phát triển thông qua quá trình tương tác xã hội thường xuyên giữa các chủ thể trong nhà trường. Khi các giá trị văn hóa được nội tâm hóa, chúng không chỉ tác động đến từng cá nhân, mà còn lan tỏa trong tập thể, qua đó hình thành sức mạnh tinh thần chung và năng lực tự điều chỉnh, tự đổi mới của môi trường giáo dục quân sự nhằm thích ứng hiệu quả với những biến động của bối cảnh bên ngoài, đặc biệt trước các tác động nhanh và phức tạp trong kỷ nguyên số. Đáng chú ý, nguồn lực mềm từ đời sống văn hóa còn có tác động lâu dài và bền vững. Những giá trị văn hóa được hình thành và củng cố trong quá trình đào tạo không chỉ ảnh hưởng đến kết quả học tập trước mắt, mà còn trong suốt quá trình công tác, trở thành nền tảng cho năng lực thích ứng, tư duy sáng tạo và bản lĩnh nghề nghiệp trong thực tiễn quân sự. Chính đặc điểm này khiến đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh trở thành yếu tố then chốt bảo đảm cho sự phát triển bền vững của đời sống đổi mới sáng tạo trong các nhà trường quân đội, nhất là trong bối cảnh kỷ nguyên số với nhiều biến động nhanh chóng và khó lường.

2. Vai trò của việc xây dựng đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh đối với thúc đẩy đổi mới sáng tạo ở các nhà trường quân đội

Thứ nhất, định hướng giá trị và hình thành động cơ đổi mới sáng tạo.

Đổi mới sáng tạo, xét đến cùng, không chỉ là vấn đề kỹ thuật hay phương pháp tổ chức hoạt động, mà trước hết là vấn đề giá trị và động cơ hành động của các chủ thể tham gia quá trình giáo dục - đào tạo và nghiên cứu khoa học. Xây dựng đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh trong các nhà trường quân đội giữ vai trò đặc biệt quan trọng trong dẫn dắt tư duy, điều chỉnh thái độ và định hình động cơ học tập, nghiên cứu của cán bộ, giảng viên và học viên. Thông qua hệ giá trị văn hóa quân sự được tổ chức và thực hành một cách nhất quán, đời sống văn hóa góp phần xác lập nhận thức đúng đắn về mục tiêu, ý nghĩa và giới hạn của đổi mới sáng tạo, bảo đảm cho hoạt động này gắn chặt với nhiệm vụ chính trị trọng tâm của nhà trường. Đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh tạo điều kiện để kết hợp hài hòa giữa kỷ luật quân đội và khuyến khích sáng tạo. Đặc trưng nổi bật của đời sống văn hóa trong nhà trường quân đội là tính chính quy và kỷ luật, song đó không phải là lực cản của sáng tạo, mà ngược lại, khi được đặt trên một trục giá trị ổn định, chúng sẽ tạo ra không gian trật tự, an toàn và đáng tin cậy, giúp các chủ thể yên tâm tư duy, thử nghiệm và đề xuất những cách làm mới trong khuôn khổ cho phép. Chính sự kết hợp này giúp đổi mới sáng tạo trong nhà trường quân đội không mang tính tự phát, mà trở thành quá trình có định hướng, có kiểm soát và phù hợp với đặc thù quân sự. Đặc biệt, đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh góp phần chuyển hóa yêu cầu đổi mới sáng tạo từ mệnh lệnh bên ngoài thành nhu cầu tự thân của các chủ thể.

Khi các giá trị như tinh thần trách nhiệm, ý thức phụng sự Tổ quốc, thái độ nghiêm túc trong học tập và nghiên cứu được nội tâm hóa, đổi mới sáng tạo không chỉ diễn ra nhất thời, mà có khả năng duy trì liên tục, lâu dài và có chiều sâu.

Thứ hai, nuôi dưỡng năng lực thích ứng và tư duy phản biện trong kỷ nguyên số.

Kỷ nguyên số với sự phát triển nhanh chóng của công nghệ thông tin, trí tuệ nhân tạo và không gian mạng đặt ra yêu cầu mới đối với năng lực thích ứng và tư duy phản biện của các chủ thể trong nhà trường quân đội. Trong bối cảnh đó, đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh giữ vai trò như một môi trường văn hóa - xã hội trung gian, giúp các chủ thể tiếp nhận, làm chủ và vận dụng hiệu quả thành tựu công nghệ số vào hoạt động học tập, giảng dạy và nghiên cứu khoa học. Môi trường văn hóa phong phú, lành mạnh sẽ góp phần hình thành bản lĩnh văn hóa và năng lực chọn lọc thông tin trong không gian số. Trước sự đa dạng, thậm chí hỗn tạp của các luồng thông tin, đời sống văn hóa quân sự với hệ chuẩn mực rõ ràng giúp cán bộ, học viên có khả năng đánh giá, phân tích và phản biện một cách khoa học, tránh bị chi phối bởi các xu hướng cực đoan hoặc lệch chuẩn. Đây là tiền đề quan trọng để tư duy phản biện được phát huy đúng hướng, phục vụ trực tiếp cho mục tiêu đổi mới sáng tạo gắn với nhiệm vụ quân sự - quốc phòng, trực tiếp là bảo vệ Tổ quốc trên không gian mạng. Thông qua nuôi dưỡng năng lực thích ứng và tư duy phản biện, đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh sẽ góp phần nâng cao chất lượng và hiệu quả của các sáng kiến đổi mới trong đào tạo và nghiên cứu khoa học. Vì vậy, đề xuất đổi mới không chỉ dựa trên khả năng sử dụng công nghệ, mà còn được soi chiếu bởi các giá trị văn hóa và chuẩn mực nghề nghiệp

quân sự, từ đó nâng cao tính khả thi, giá trị thực tiễn và tính định hướng của hoạt động đổi mới sáng tạo.

Thứ ba, kiến tạo nhân cách và bản lĩnh chính trị của chủ thể đổi mới sáng tạo.

Trong các nhà trường quân đội, đổi mới sáng tạo không thể tách rời yêu cầu xây dựng người quân nhân cách mạng vừa “hồng”, vừa “chuyên”. Việc xây dựng đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh đóng vai trò trung tâm trong quá trình kiến tạo nhân cách và bản lĩnh chính trị của các chủ thể đổi mới sáng tạo. Thông qua các hoạt động giáo dục, công tác, sinh hoạt văn hóa và thực hành kỷ luật, đời sống văn hóa góp phần hình thành phẩm chất chính trị, đạo đức cách mạng và ý thức, trách nhiệm xã hội của cán bộ, học viên.

Đời sống văn hóa trong nhà trường quân đội là không gian rèn luyện nhân cách mang tính thường xuyên và liên tục, nơi các giá trị lý tưởng, niềm tin và truyền thống được chuyển hóa thành hành vi và thái độ sống cụ thể. Trong không gian ấy, các chủ thể hình thành khả năng đứng vững trước những tác động phức tạp của môi trường số và quá trình hội nhập, từ đó bảo đảm cho đổi mới sáng tạo được triển khai vững chắc, không bị cuốn theo những trào lưu nhất thời hoặc mục tiêu ngắn hạn. Việc gắn đổi mới sáng tạo với quá trình xây dựng nhân cách và bản lĩnh chính trị đảm bảo cho các hoạt động đổi mới trong nhà trường quân đội không lệch chuẩn.

Thứ tư, tạo “màng lọc” văn hóa - tư tưởng trong không gian số.

Thực tế cho thấy, không gian số vừa mở ra nhiều cơ hội song cũng tiềm ẩn không ít nguy cơ đối với nền tảng tư tưởng và đời sống tinh thần trong các nhà trường quân đội. Trong bối cảnh đó, đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh giữ vai trò như một

“màng lọc” văn hóa - tư tưởng, góp phần phòng, chống hiệu quả các biểu hiện của “diễn biến hòa bình”, tự diễn biến, tự chuyển hóa thông qua không gian mạng. Thông qua việc củng cố hệ giá trị, chuẩn mực và niềm tin chính trị, đời sống văn hóa giúp tăng sức đề kháng văn hóa của cán bộ, học viên trước các thông tin xấu độc, xuyên tạc và sai trái. Khi các chủ thể có nền tảng giá trị vững chắc, họ sẽ có khả năng nhận diện rõ các nguy cơ đe dọa đến tư tưởng, đồng thời chủ động đấu tranh, phản bác các quan điểm sai trái, thù địch bằng lập luận khoa học, phù hợp với lập trường, quan điểm của Đảng và yêu cầu nhiệm vụ chính trị của quân đội. Đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh là điều kiện tiên quyết để đổi mới sáng tạo diễn ra đúng hướng, phục vụ trực tiếp cho nhiệm vụ xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam trong tình hình mới.

3. Định hướng giải pháp xây dựng đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh nhằm thúc đẩy đổi mới sáng tạo trong các nhà trường quân đội

Một là, nâng cao nhận thức và trách nhiệm của các chủ thể trong nhà trường quân đội trong xây dựng đời sống văn hóa.

Đây là giải pháp có ý nghĩa nền tảng, góp phần tạo lập sự thống nhất về tư tưởng và hành động, phát huy sức mạnh tổng hợp của các tổ chức, lực lượng trong toàn hệ thống. Đời sống văn hóa chỉ thực sự phát huy vai trò khi mỗi cán bộ, giảng viên, học viên, nhân viên, hạ sĩ quan, chiến sĩ được xác định đồng thời vừa là sản phẩm, vừa là chủ thể sáng tạo văn hóa trong môi trường giáo dục quân sự. Quan điểm này phù hợp với tinh thần Nghị quyết số 80-NQ/TW ngày 7/1/2026 của Bộ Chính trị về phát triển văn hóa Việt Nam: “Phát triển văn hóa, con người là nền tảng, nguồn lực nội sinh quan trọng, động lực to lớn, trụ cột, hệ điều tiết

cho phát triển nhanh và bền vững đất nước. Các giá trị văn hóa phải được gắn kết chặt chẽ, hài hòa, thấm sâu vào toàn bộ đời sống xã hội, từ chính trị, kinh tế, xã hội, môi trường tới quốc phòng, an ninh, đối ngoại, thực sự trở thành sức mạnh mềm của quốc gia trong kỷ nguyên mới” (Bộ Chính trị, 2026).

Theo đó, cấp ủy, chỉ huy các cơ quan, đơn vị cần tiếp tục quán triệt sâu sắc các nghị quyết, chỉ thị của Đảng, Quân ủy Trung ương và Bộ Quốc phòng về xây dựng và phát triển văn hóa trong quân đội; đồng thời, làm rõ mối quan hệ hữu cơ giữa xây dựng đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh với nâng cao chất lượng giáo dục - đào tạo, nghiên cứu khoa học và năng lực đổi mới sáng tạo. Trên cơ sở đó, giúp chủ thể sáng tạo văn hóa nhận thức đầy đủ về vị trí, tầm quan trọng của việc xây dựng đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh, xác định đây không phải là hoạt động mang tính hỗ trợ hay phong trào, mà là một bộ phận cấu thành nhiệm vụ chính trị, có tác động trực tiếp đến việc hình thành nhân cách, bản lĩnh chính trị và năng lực sáng tạo của mỗi cán bộ, học viên, nhân viên, chiến sĩ.

Hai là, gắn chặt mục tiêu xây dựng đời sống văn hóa với đào tạo đội ngũ sĩ quan vừa “hồng”, vừa “chuyên” trong điều kiện mới.

Trong nhà trường quân đội, học viên đào tạo sĩ quan cấp phân đội là lực lượng đông đảo nhất và là trung tâm của mọi hoạt động huấn luyện, đào tạo, xây dựng chính quy, rèn luyện kỷ luật. Đây là những học viên được tuyển chọn kỹ lưỡng thông qua các kỳ thi tuyển sinh quân sự và cử tuyển, có phẩm chất chính trị, đạo đức tốt, được đào tạo trở thành những sĩ quan tương lai. Ở các nhà trường quân đội, học viên được học tập, nghiên cứu khoa học và rèn luyện toàn diện về chính trị, quân sự, văn hóa, khoa học kỹ thuật, nghiệp vụ; đồng thời, chấp hành điều

lệnh, điều lệ, rèn luyện tính tổ chức, tính kỷ luật và tác phong chính quy của Quân đội nhân dân Việt Nam, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ được giao.

Đặc thù của các học viện, nhà trường quân đội đòi hỏi việc xây dựng đời sống văn hóa phải hướng tới bồi dưỡng toàn diện phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống và năng lực chuyên môn của người học. Trong kỷ nguyên số, đổi mới sáng tạo cần được nhận thức và triển khai trong mối quan hệ biện chứng với giữ vững bản lĩnh chính trị, kỷ luật quân đội và các giá trị truyền thống của “Bộ đội Cụ Hồ”. Vì vậy, xây dựng đời sống văn hóa không chỉ làm phong phú đời sống tinh thần, mà còn góp phần định hình chuẩn mực ứng xử, tác phong khoa học, ý thức trách nhiệm và động cơ sáng tạo đúng đắn cho cán bộ, học viên. Quá trình này đòi hỏi sự kết hợp chặt chẽ giữa giáo dục tư tưởng, đạo đức với nâng cao trình độ chuyên môn; lấy tự học, tự rèn luyện làm nền tảng. Đồng thời, đẩy mạnh ứng dụng công nghệ số, phát huy vai trò nêu gương của đội ngũ cán bộ, giảng viên và đa dạng hóa các hình thức hoạt động giáo dục - văn hóa. Qua đó, từng bước hình thành môi trường văn hóa quân sự lành mạnh, kỷ luật nghiêm minh nhưng không khép kín, đáp ứng yêu cầu đào tạo đội ngũ sĩ quan có năng lực đổi mới sáng tạo trong điều kiện bảo vệ Tổ quốc hiện nay.

Ba là, chú trọng xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh làm nền tảng cho đổi mới sáng tạo.

Môi trường văn hóa lành mạnh có vai trò đặc biệt quan trọng trong việc góp phần nâng cao đời sống tinh thần phong phú, lành mạnh, tạo nền tảng cho đổi mới sáng tạo. Trong nhà trường quân đội, môi trường văn hóa được tổ chức khoa học, kỷ cương nhưng giàu tính nhân văn, tạo không gian thuận lợi để các ý tưởng đổi mới được hình thành, thử

nghiệm và phát triển trong khuôn khổ. Do đó, cần kiến tạo môi trường văn hóa trong các nhà trường quân đội một cách đồng bộ cả về phương diện vật chất và tinh thần, bao gồm hệ giá trị, chuẩn mực, thiết chế. Việc xây dựng môi trường văn hóa phong phú, lành mạnh trước hết phải tập trung vào bồi dưỡng phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống và văn hóa ứng xử của cán bộ, giảng viên, học viên; đồng thời, phát huy hiệu quả các thiết chế văn hóa, không gian sinh hoạt, cảnh quan sư phạm, tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động học tập, nghiên cứu và sáng tạo. Cần gắn xây dựng môi trường văn hóa với giáo dục phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ”, phát huy dân chủ trong khuôn khổ kỷ luật, khuyến khích tư duy phản biện, sáng kiến mới. Mặt khác, thông qua các phong trào thi đua yêu nước, hoạt động đoàn thể thiết thực để lan tỏa các giá trị tốt đẹp, đẩy lùi những biểu hiện tiêu cực, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo, nghiên cứu khoa học và xây dựng đơn vị vững mạnh toàn diện. Bám sát quan điểm chỉ đạo: “Tạo lập môi trường văn hóa nhân văn, lành mạnh, văn minh, hiện đại. Phát triển toàn diện văn hóa, con người Việt Nam trên nền tảng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa [...] phát huy truyền thống yêu nước, bản lĩnh, trí tuệ, tinh thần tự chủ, tự cường dân tộc, đề cao đạo đức, tài năng, sức sáng tạo và khát vọng cống hiến vì sự phồn vinh, văn minh, hạnh phúc của Nhân dân và sự phát triển mạnh mẽ của dân tộc Việt Nam trong kỷ nguyên mới” (Bộ Chính trị, 2026).

Bốn là, đổi mới nội dung, hình thức và phương pháp tổ chức các hoạt động văn hóa phù hợp với yêu cầu chuyển đổi số.

Trong bối cảnh chuyển đổi số, các hoạt động văn hóa trong nhà trường quân đội cần được tổ chức linh hoạt, sáng tạo, kết hợp hài hòa giữa truyền thống và hiện đại. Việc đổi mới nội dung, hình thức và phương pháp tổ

chức hoạt động văn hóa không chỉ nhằm đáp ứng nhu cầu hưởng thụ văn hóa ngày càng đa dạng, mà còn góp phần hình thành tư duy mở, năng lực thích ứng và tinh thần đổi mới sáng tạo trong môi trường giáo dục quân sự. Theo đó, các nhà trường quân đội cần chú trọng xây dựng môi trường số hóa an toàn, lành mạnh thông qua phát triển thư viện số, các nền tảng học tập trực tuyến; đa dạng hóa nội dung văn hóa - giáo dục số như bài giảng số, học liệu mở, mô phỏng; đồng thời, đổi mới phương pháp tổ chức hoạt động theo hướng kết hợp trực tiếp - trực tuyến, tăng cường đối thoại học thuật và các diễn đàn công nghệ.

Bên cạnh đó, cần nâng cao năng lực số và tư duy sáng tạo cho đội ngũ giảng viên, từng bước ứng dụng các công nghệ mới như trí tuệ nhân tạo, thực tế ảo... trong giảng dạy, huấn luyện, bảo đảm đổi mới sáng tạo gắn với giữ vững định hướng chính trị và đặc thù của các nhà trường quân đội. Bám sát Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia, đó là: “Phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia là đột phá quan trọng hàng đầu, là động lực chính để phát triển nhanh lực lượng sản xuất hiện đại, hoàn thiện quan hệ sản xuất, đổi mới phương thức quản trị quốc gia, phát triển kinh tế - xã hội, ngăn chặn nguy cơ tụt hậu, đưa đất nước phát triển bứt phá, giàu mạnh trong kỷ nguyên mới” (Bộ Chính trị, 2024).

Năm là, phát huy vai trò của đời sống văn hóa trong bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng và tạo “màng lọc” văn hóa trong không gian số.

Trước những tác động phức tạp của toàn cầu hóa, cơ chế thị trường và không gian mạng, việc xây dựng đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh cần được gắn chặt với

nhệm vụ đấu tranh trên mặt trận văn hóa - tư tưởng. Thông qua việc củng cố hệ giá trị, chuẩn mực và niềm tin chính trị, đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh góp phần nâng cao năng lực nhận diện, phân tích và phản biện các quan điểm sai trái, thù địch, từ đó tăng cường sức đề kháng văn hóa cho cán bộ, học viên. Đây là điều kiện quan trọng để đời mới sáng tạo trong các nhà trường quân đội diễn ra đúng hướng, không bị lợi dụng hoặc lệch chuẩn; đồng thời, giữ vững nền tảng tư tưởng của Đảng trong môi trường giáo dục quân sự. Theo đó, việc phát huy vai trò của đời sống văn hóa, tạo “màng lọc” không chỉ mang ý nghĩa phòng ngừa, mà còn tạo tiền đề cho sự phát triển lành mạnh, bền vững. Vì vậy, cần: “Xây dựng thế trận văn hóa gắn với quốc phòng, an ninh, bảo vệ vững chắc nền tảng tư tưởng của Đảng [...] Phát huy vai trò nền tảng của văn hóa trong việc hình thành bản lĩnh, “sức đề kháng” trước các tác động phức tạp và lệch chuẩn của văn hóa ngoại lai; giữ gìn thuần phong mỹ tục, vun đắp niềm tự hào và khát vọng cống hiến vì sự phát triển của đất nước” (Bộ Chính trị, 2026).

Sáu là, coi xây dựng đời sống văn hóa là nguồn lực mềm nội sinh, bảo đảm tính bền vững của đời mới sáng tạo.

Việc coi xây dựng đời sống văn hóa là nguồn lực mềm nội sinh phản ánh nhận thức sâu sắc về vai trò của văn hóa không chỉ là giá trị tinh thần, mà còn là động lực cốt lõi, “năng lượng gốc” cho sự phát triển bền vững. Khác với các nguồn lực vật chất hay công nghệ có thể nhanh chóng trở nên lạc

hậu, đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh có khả năng lan tỏa, tự tái tạo và tác động lâu dài đến chất lượng môi trường giáo dục. Khi được đầu tư đúng mức và tổ chức khoa học, đời sống văn hóa trở thành nền tảng bảo đảm tính bền vững của đời mới sáng tạo trong các nhà trường quân đội, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo, nghiên cứu khoa học và xây dựng đơn vị vững mạnh toàn diện. Đây chính là cơ sở để các nhà trường quân đội thực hiện hiệu quả yêu cầu đời mới sáng tạo, đáp ứng nhiệm vụ xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại trong kỷ nguyên số.

Như vậy, đời mới sáng tạo trong các nhà trường quân đội chỉ thực sự phát huy hiệu quả khi được đặt trên nền tảng của đời sống văn hóa được tổ chức khoa học, kỷ luật nghiêm minh, giàu tính nhân văn, kết hợp hài hòa giữa truyền thống “Bộ đội Cụ Hồ” và yêu cầu hiện đại hóa trong điều kiện chuyển đổi số. Việc xây dựng đời sống văn hóa phong phú, lành mạnh là giải pháp chiến lược, bảo đảm cho đời mới sáng tạo diễn ra đúng hướng, không lệch chuẩn, đồng thời có khả năng lan tỏa và tác động lâu dài. Qua đó, khẳng định tầm quan trọng của đời sống văn hóa như một nguồn lực mềm giữ vai trò nền tảng trong xây dựng môi trường đời mới sáng tạo ở các nhà trường quân đội hiện nay; mặt khác, gợi mở những định hướng quan trọng trong việc tiếp tục đời mới giáo dục - đào tạo, góp phần nâng cao chất lượng nguồn nhân lực quân đội trong tình hình mới ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Chính trị (2024), *Nghị quyết số 57-NQ/TW về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đời mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia*, ban hành ngày 22/12/2024.
2. Bộ Chính trị (2026), *Nghị quyết số 80-NQ/TW về phát triển văn hóa Việt Nam*, ban hành ngày 7/1/2026.

3. Hoàng Vinh (1999), *Mấy vấn đề lý luận và thực tiễn xây dựng văn hóa ở nước ta*, Nxb. Văn hóa Thông tin, Hà Nội.
4. Phạm Tiến Dũng (2022), *Giải pháp phòng ngừa vi phạm pháp luật trong nhà trường Quân đội nhân dân Việt Nam*, Nxb. Quân đội nhân dân, Hà Nội.
5. Pierre Bourdieu (1984), *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*, Harvard University Press, <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674212770>

GIỚI THIỆU SÁCH

QUẢN TRỊ BIẾN ĐỘNG VÀ KHỦNG HOẢNG

TÁC GIẢ: TS LÊ MẠNH HÙNG (Chủ biên)

Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật

Năm xuất bản: 2025

Số trang: 308

Nhằm giới thiệu với bạn đọc những bài học kinh nghiệm trong lãnh đạo, chỉ đạo ứng dụng và phát triển mô hình quản trị hiện đại tại Petrovietnam để ứng phó với những biến động và khủng hoảng, cuốn sách *Quản trị biến động và khủng hoảng* do TS Lê Mạnh Hùng làm chủ biên đã trình bày cơ sở lý luận về quản trị biến động và khủng hoảng; phân tích những mô hình quản trị biến động và khủng hoảng hiệu quả trên thế giới; đồng thời, đưa ra những hàm ý áp dụng cho các doanh nghiệp Việt Nam. Đặc biệt, cuốn sách làm rõ những kết quả đạt được và bài học kinh nghiệm trong việc ứng dụng và phát triển các mô hình quản trị doanh nghiệp hiệu quả trong thực tiễn hoạt động của Petrovietnam.

Về tổng thể, cuốn sách đã cung cấp một khung tiếp cận lý luận và mô hình quản trị biến động và khủng hoảng, đúc rút kinh nghiệm thực tiễn từ Petrovietnam, và chứng minh khả năng kiểm soát rủi ro, nắm bắt cơ hội để “thiên nga đen để trứng” thông qua quản trị biến động và khủng hoảng. Cuốn sách nhấn mạnh rằng, quản trị biến động và khủng hoảng không phải là công cụ ứng phó tình huống mà là một năng lực cốt lõi trong kỷ nguyên bất định.

Nội dung cuốn sách gồm 4 chương: *Chương 1* đề cập tốc độ thay đổi nhanh, được đo bằng gia tốc của môi trường kinh doanh toàn cầu; *chương 2*, các tác giả tập trung phân tích “bước chuyển” trong tư duy quản trị và quản lý; *chương 3* tập trung vào quản trị mục tiêu trong điều kiện biến động; *chương 4* làm rõ vai trò trung tâm của lãnh đạo trong quản trị biến động, đồng thời trình bày hệ phương pháp quản trị tích hợp giữa tư duy chiến lược và kiểm soát thích ứng ■

LÊ THỦY giới thiệu